

Evidencijski broj / Article ID: 21213238

Vrsta novine / Frequency: Dnevna

Zemlja porijekla / Country of origin: Hrvatska

Rubrika / Section:

OBNOVLJENA PALAČA BUŽAN

OD USTAŠKOG
SKLONIŠTA
DO UREDA ► STR. 20
DUŽNOSNIKA

20 SRIJEDA, 23. LISTOPADA 2024.
JUTARNJI LIST

Jutarnji2

Povijest
duga 270
godina

1754.

Bužanovu kuću 1754. sagradio je zagrebački graditelj Matija Leonhart. Kuća je do kraja stoljeća pripadala Ivanu Bužanu, koji je bio i prisjednik Banskog stola, savjetnik Marije Terezije i blagajnik Kraljevine, a od 1761. i podban Hrvatske

1941.-1943.

Palača je tada dobila dva skloništa za čelnike NDH, jedno u utrobi zgrade, a drugo u vrtu. To su tek neka od endehazijskih skloništa: Pavelić je imao i podzemno utočište u Vili Rebar na Sljemenu, odakle je kasnije i pobjegao iz Hrvatske

2020.

U potresu prije četiri i pol godine palača je lakše stradala, s nešto većim oštećenjima na svodovima hodnika u prizemlju i katu te lakšim na stropovima prvog kata

Tajna povijest
gornjogradske
ljepotice u
Opatičkoj koja je
upravo obnovljena
u punom sjaju

Bužanova palača U njoj je bilo sklonište Dide Kvaternika, sad je tu Vladin ured

ROMINA PERITZ

Njezin prvi vlasnik bio je podban Ivan Bužan, savjetnik Marije Terezije, a u razdoblju NDH tu je bilo sjedište Maršalata

KONJUŠNICA, UNUTARNJE DVORIŠTE I VRT
Jednokatna trokrilna palača, uz unutarnje dvorište s bunarom (na fotografiji), ima i vrt prema Radićevoj u koji se silazi s prostrane terase širokim stubištem. U zapadnom krilu prema ulici nekad su bile spavaće sobe, u sjevernom i istočnom saloni, a u prizemlju je bila konjušnica

N etom obnovljena palača Bužan u Opatičkoj jedna je od najstarijih palača na Gornjem gradu, ali i jedna od najtanjanstvenijih, o kojoj se, zapravo, vrlo malo zna, a imala je poprilično zanimljivu povijest i stanare. Sagrađena je sredinom 18. stoljeća i najpoznatije je djelo zagrebačkog baroknog graditelja Matije Leonharta, inače projektanta zgrade prvog Sabora. Njezin je prvi vlasnik bio podban Ivan Bužan, po kojemu je i dobila ime, za vrijeme NDH tu je stolovao Eugen Dido Kvaternik, a danas se u njoj nalazi Ured za opće poslove Hrvatskog sabora i Vlade Republike Hrvatske.

Kako navodi u svojoj knjizi "Zagrebački Kaptol i Gornji grad nekad i danas" objavljenoj 1986. povjesničarka umjetnosti Lelja Dobronić, koja je istražila prošlost, među ostalim, i ove gornjogradske građevine, palača na adresi Opatička 8 podignuta je na mjestu gdje su se nekad nalazile dvije kuće. Jedna od njih, drvena, izgorjela je 1706. godine i za njom je ostalo prazno gradilište. Juraj Branjug sagradio je ovdje potom zidanu kuću, koja je nakon požara 1731. srušena. Gradilište je Branjug dao potom Ivanu Bužanu koji otkupio susjedne kućice na sjevernoj strani i podigao sebi kuću, ovu današnju. Lelja Dobronić piše da je sve to potvrđuje i Krčelić u "Annuama", navodeći da je Bužan kojeg on naziva jednim od "bogova Hrvatske" sredinom 18. stoljeća, "proširio i povećao za dvostruko svoju kuću i umnožio svoj kapital i imetak" i to prema Krčelicevu uvjerenju - krivotvorenjem plemićkih listova.

Bauerova obnova

"Istraživanja arhivske građe pokazala su da je Bužanovu kuću 1754. godine sagradio zagrebački graditelj Matija Leonhart. Time je utvrđen prvi put i autor jedne zagrebačke barokne palače. Kuća je do kraja stoljeća pripadala Ivanu Bužanu, koji je bio i prisjednik Banskog stola, savjetnik Marije Terezije i blagajnik Kraljevine, a od 1761. i podban Hrvatske.

Nakon Bužana koji umire 1767. i njegovih nasljednika od 1793. do 1807. vlasnik kuće bio je Antun Raffay, također visoki sudski i državni činovnik. Od njega je kuću kupio državni erar i ona više nije prešla u ruke privatnika", zapisala je Lelja Dobronić koja kaže za tu "krasnu baroknu palaču" kako je zadržala na sva tri svoja krila jednokatnu visinu, a prema dvorištu otvorene arkade.

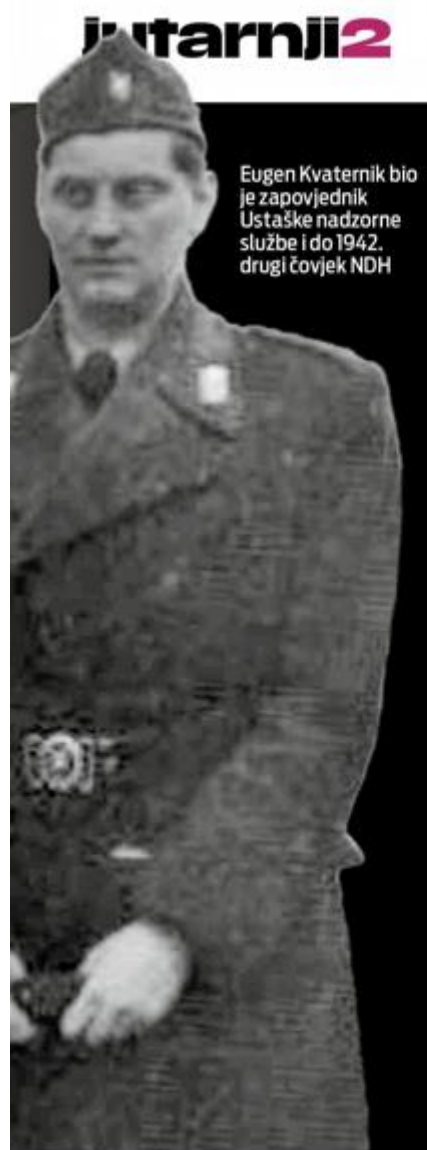
Jednokatna trokrilna palača osim unutarnjeg dvorišta ima i vrt prema Radićevoj u koji se silazi sa prostrane terase širokim stubištem. U zapadnom krilu prema ulici bile su nekad spavaće sobe, u sjevernom i istočnom saloni, a u prizemlju je bila konjušnica.

Tijekom 19. i prve polovine 20. stoljeća palača Bužan bila je u funkciji vojne komande, a u razdoblju NDH tu je bio Maršalat,

Nakon rata, 1950., u palači je privremeno bio i Muzej grada Zagreba, a 70-ih glavni štab narodnog odbora

U dvorištu je najstariji bunar na Gornjem gradu, dubok čak pedesetak metara, stariji od onoga u Demetrovoj

sjedište Eugena Dide Kvaternika, čelnika Ravnateljstva za javni red i sigurnost te zapovjednika Ustaške narodne službe. Tada se palača Bužan i temeljito obnavlja prema projektu arhitekta Brune Bauera (1884.-1955.).

Tu je bio i muzej

U toj obnovi uklonjene su sve dvorišne dogradnje i rizaliti, podignuta su dva stubišta te je formiran kontinuirani trijem u prizemlju kao i hodnik u njegovoj osi u katu. Također ugrađuju se kameni elementi od travertina, stubišne ograde, stupovi, sokl, razdjelni vijenci, baze i kapiteli stupaca i pilastara, prozorski okviri i nadstrešnice, postavlja se nova stolarija, entarzirani parket, a prostorije kata dobivaju štukature, radene prema nacrtima Brune Bauera. Kao takva, palača je uglavnom za-

držana do danas.

A kako je pisao Jutarnji list 2014. godine, palača je tada dobila i dva skloništa za čelnike NDH, jedno u utrobi zgrade, a drugo u vrtu.

Ovo su tek neka od skloništa s dva izlaza koja su sagrađena za poglavnika Pavelića, navodi se, među ostalim, u tekstu. "On je imao i podzemno sklonište, svoj vučji brlog u Vili Rebar na Sljemeni, odakle je kasnije i pobjegao partizanima iz Hrvatske". Reporterka Jutarnjeg ušla je tada u jedno od skloništa, ono ispod dvorišta, koje je služilo kao spremište. Piše kako je naišla, među ostalim, i na uokvirene fotografije Josipa Broza Tita i Franje Tuđmana.

Nakon rata, 1950. godine, u palači Bužan privremeno je bio i Muzej grada Zagreba, a sedamdesetih godina glavni štab narodnog odbora.

Nema fotografija

U potresu 2020. palača je lakše stradala, prema izvještaju konzervatora, tek s nešto većim oštećenjima na svodovima hodnika u prizemlju i katu te lakšim na stropovima prvog kata. No, s obzirom na rezultate konzervatorskih istraživanja i građevni razvoj zgrade, restauratori su bili pred dilemom kako pristupiti obnovi, odnosno koju građevinsku fazu prezentirati.

Naime, kako tumače stručnjaci iz Hrvatskog restauratorskog zavoda u članku "Istraživanja zagrebačkih gornjogradskih palača" objavljenom u Godišnjaku zaštite spomenika kulture Hrvatske 2023., radikalni zahvat iz 1941. do 1943. unio je posve nove prostorne odnose i oblikovanje kakvo dotad nije postojalo.

"Dokinuti su brojni elementi iz ranijih faza, a posebice one najvažnije, faze 18. stoljeća, otkada potječe i većina zidova. Štoviše, nije bilo moguće utvrditi točan tlocrtni raspored niti izgled pročelja iz 18. stoljeća, izuzev zapadnoga uličnog pročelja koje je zaobilježeno na jednoj međuratnoj fotografiji. Fotografije prije tog vremena nisu pronađene, a velika je vjerojatnost da je zgrada bila rijetko fotografirana s obzirom na vojnu namjenu.

Tako se u prijedlozima obnove iznesenima u konzervatorskom elaboratu odlučilo zadržati zatečeno oblikovanje, tek uz manje korekcije uklanjanja naknadnih pregradnih zidova. Uz sanaciju konstrukcije i nužne popravke podova, predloženo je čuvanje oblikovnih elemenata iz četrdesetih godina 20. stoljeća".

Prije pak same obnove na palači Hrvatski restauratorski zavod proveo je i detaljna konzervatorska istraživanja koja su, uz već poznate podatke iz literature i arhiva, donijela i neka nova saznanja.

Istraživanja, konkretno, na palači Bužan pokazala su, kako navode iz HRZ-a u navedenom članku posvećenom gornjogradskim palačama koje su više ili manje stradale u potresu, da su pri gradnji palače inkorporirani ostaci srednjovjekovnoga gradskog bedema, "koji se čitaju kao izrazita zadebljanja perimetralnog zida istočnog krila, u zoni podruma i prizemlja, gdje je grada od lomljenog kamena, dok je u ostatku zgrade opeka".

A ova "skrivena gornjogradska ljepotica" krije još neke zanimljivosti - jedna je, na primjer, i da se u dvorištu nalazi najstariji bunar na Gornjem gradu, dubok čak 50-ak metara, stariji od onog u Demetrovoj koji se, pogrešno, navodi kao najstariji. □